

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “ตณฺหาชาล — ข่ายคือตณฺหา”

คำว่า ตณฺหาชาล อ่านตามภาษาบาลีว่า ตัน - หา - ชา - ละ มาจากคำว่า ตณฺหา (ความอยากความต้องการ) กับคำว่า ชาล (ข่าย, สภาพที่รวบรัด, สภาพที่ท่วมทับ) รวมกันเป็น ตณฺหาชาล เขียนเป็นไทยได้ว่า ตณฺหาชาละ แปลว่า ข่ายคือตณฺหา เป็นอีกคำหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นจริงของตณฺหาหรือโลภะซึ่งเป็นความอยาก ความติดข้องต้องการที่รวบรัดสัตว์ไว้ในสิ่งที่ติดข้อง ครอบงำจิตของผู้ถูกตณฺหารวบรัดไว้ไม่ให้เป็นกุศลและไม่ยอมให้ถอนขึ้น จึงทำให้ไม่ออกจากสังสารวัฏฏ์ ทำให้มีการเวียนว่ายตายเกิดต่อไป เกิดแล้วตาย ตายแล้วเกิดไปเรื่อยๆ ไม่พ้นจากทุกข์

ข้อความในสัทธัมมปิยโชติกา อรรถกถา ขุททกนิกาย มหานิเทศ ได้แสดงหมายของตณฺหาชาละไว้ดังนี้

ข่ายคือตณฺหา ชื่อว่า ตณฺหาชาละ ด้วยอรรถว่า ท่วมทับ สุนัขทั้งหลายที่เขาผูกไว้แน่น คนนำไปตามปรารถนาได้ ฉนฺได สัตว์ทั้งหลายที่ตณฺหาผูกไว้ ก็ฉนฺนั

ข้อความในปรมัตถทีปนี อรรถกถา ขุททกนิกาย อุทาน สุปปวาสาสูตร ได้แสดงถึงความเป็นจริงของสัตว์โลกว่ามากไปด้วยตณฺหาอย่างยิ่ง ดังนี้

“โลกสันนิวาส(สัตว์โลก) อันกองตณฺหาสวมไว้ ถูกข่ายคือตณฺหาครอบคลุมไว้ ลอยไปตามกระแสตณฺหา ประกอบด้วยตณฺหาสังโยชน์ ชานไปตามตณฺหาอนุสัย เตือดร้อนด้วยความเตือดร้อนเพราะตณฺหา”

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ไม่ว่าจะทรงแสดงโดยนัยใดก็ตาม ย่อมเป็นเครื่องเตือนที่ดีสำหรับผู้ที่ยังมีกิเลสอยู่อย่างแท้จริง เพื่อจะได้รู้ว่าตนเองเต็มไปด้วยกิเลสมากมายแค่ไหน เพื่อประโยชน์ในการขัดเกลา ถ้าไม่ได้ฟังพระธรรมจะไม่สามารถเข้าใจอะไรได้เลย ซึ่งจะเห็นได้ว่าแต่ละคนที่เกิดมา ล้วนเต็มไปด้วยกิเลสด้วยกันทั้งนั้น โดยเฉพาะตณฺหาหรือโลภะ ความติดข้องยินดีพอใจ ทั้งภายใน คือในตนเอง ซึ่งมีมากเหลือเกิน ได้แก่ รักตัวเองทั้งหมด ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปและทำทุกอย่างด้วยความรักตัวเอง เพื่อตัวเอง ติดข้องในภายในยังไม่พอยังติดข้องในภายนอกอีก ไม่ว่าจะเป็นรูปก็ดี เสียงก็ดี กลิ่นก็ดี รสก็ดี สิ่งที่กระทบสัมผัสกายก็ดี ที่ประสบทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย มีความอยาก มีความปรารถนา มีความต้องการไปหมดทุกสิ่งทุกอย่าง ถูกเกี่ยวโยง ยึด ผูกพันอย่างแน่นหนากับรูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่กระทบ

สัมผัสกาย ซึ่งเป็นชีวิตประจำวันจริงๆ ทำให้เห็นได้ว่าเป็นผู้ถูกความติดข้องยินดีพอใจรบกวนรัด ท่วมทับ ผูกพันไว้ เกี่ยวประสานไว้ไม่ให้พ้นไปได้เลย และไม่ยอมปล่อยให้เป็นกุศลด้วย เพราะเหตุว่าขณะที่อกุศลเกิดนั้น กุศลจะเกิดไม่ได้เลย

ปกติในชีวิตประจำวันของบุคคลผู้ที่ยังมีกิเลสอยู่นั้น อกุศลย่อมเกิดมากกว่ากุศล จะรู้หรือไม่ก็ตาม แต่ส่วนใหญ่จะไม่รู้ว่าเมื่ออกุศลเกิดมากกว่า อาจจะมีสำคัญผิดด้วยซ้ำไปว่ามีกุศลมาก อกุศลเกิดขึ้นตามการสะสมของแต่ละบุคคลที่ได้สะสมกิเลสมาอย่างมากมายนับชาติไม่ถ้วน โดยเฉพาะตัณหาหรือโลภะ ซึ่งเมื่อว่าโดยสภาพธรรมแล้วได้แก่ โลภเจตสิก เป็นความติดข้องยินดีพอใจในสิ่งต่างๆ ติดข้องยินดีพอใจในรูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่กระทบสัมผัสกาย เป็นต้น ซึ่งเป็นวัตถุกามในชีวิตประจำวัน ตัณหาหรือโลภะย่อมสะสมมากขึ้นทุกครั้งที่โลกมูลจิต (จิตที่มีโลภะเป็นมูล) เกิดขึ้น เมื่อมีเหตุมีปัจจัยพร้อมก็เกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ และถ้าสะสมมากขึ้น มีกำลังมากขึ้น ย่อมจะเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้กระทำอกุศลกรรมประการต่างๆ ลักษณะนิสัยของผู้อื่น เบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อนได้ ซึ่งในขณะที่กระทำอกุศลกรรมนั้น ตนเองย่อมเดือดร้อนก่อนคนอื่น เพราะขณะนั้นได้สะสมอกุศล กระทำอกุศลกรรมซึ่งเป็นการสร้างเหตุที่ไม่ดี และเมื่ออกุศลกรรมที่ได้กระทำไปแล้วถึงคราวให้ผล ก็ทำให้ตนประสบกับความทุกข์ความเดือดร้อนได้รับสิ่งที่ไม่น่าปรารถนาไม่น่าใครไม่น่าพอใจ มีการเกิดในอบายภูมิ เป็นต้น อันเป็นผลของอกุศลกรรมที่ตนได้กระทำแล้วนั่นเอง ไม่มีใครทำให้และจะโทษใครไม่ได้เด็ดขาด กล่าวได้ว่าเดือดร้อนทั้งในขณะที่กระทำและทั้งในขณะที่ได้รับผล เนื่องจากว่าอกุศลกรรมให้ผลเป็นทุกข์เท่านั้น จะให้ผลเป็นสุขไม่ได้เลย

ถ้าถูกตัณหาครอบงำแล้ว จะให้ทำอะไรๆ ก็ทำ ซึ่งเป็นอกุศลของตนเองที่มีอยู่ในใจ เป็นเหมือนกับผู้อยู่สั่งให้ทำสิ่งนั้น สิ่งนี้ ครอบงำให้แสวงหา ให้ทำสิ่งต่างๆ ผู้นั้นก็เป็นไปตามอำนาจของตัณหาโดยตลอด แสดงถึงความเป็นจริงของธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัย ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น สำหรับบุคคลผู้มีตัณหาหลายๆ ติดข้องมากๆ ย่อมไม่รู้จักคำว่าพอ มีแต่จะปรารถนาต้องการยิ่งๆ ขึ้นไป ไม่มีวันอิ่ม ไม่มีวันเต็มเลยสำหรับตัณหา ย่อมต้องการอยู่ตลอดและเพิ่มมากขึ้นด้วย ส่วนบุคคลผู้ที่ได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ถึงแม้ว่าตนเองจะยังมีความติดข้องต้องการอยู่ก็ตาม เมื่อฟังบ่อยๆ เนืองๆ ย่อมจะมีความรู้ความเข้าใจถึงโทษภัยของอกุศลธรรม สามารถค่อยๆ อบรมเจริญปัญญารู้ลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริงได้ สามารถรู้ลักษณะของตัณหาว่าเป็นเพียงสภาพธรรมที่เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน และปัญญานี้เองเป็นธรรมที่จะดับตัณหาได้อย่างเด็ดขาด เพราะที่ใดมีปัญญา ที่นั้นจะไม่มีตัณหา หรือขณะที่เข้าใจถูกเห็นถูก ตัณหาจะอยู่ตรงนั้นไม่ได้ เพราะเหตุว่าความดีกับความชั่วเกิดร่วมกันไม่ได้

ข้อที่น่าพิจารณาคือตัณหา ความอยากความต้องการ ความติดข้องยินดีพอใจ เกิดขึ้นเป็นไปในชีวิตประจำวันนั้น ไม่ใช่สิ่งที่น่าอัศจรรย์ แต่สิ่งที่น่าอัศจรรย์ คือบุคคลผู้มีตัณหา แต่สะสมศรัทธามาที่เห็น วันพฤหัสบดีที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๗ ปีที่ ๑๔ คำที่ ๖๕๖

ประโยชน์ของพระธรรม มีการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม อบรมเจริญปัญญา ขัดเกลาลกิเลสของตนเอง จนกระทั่งสามารถดับตัณหาได้ นี่คือ สิ่งที่น่าอัศจรรย์ การที่ปัญญาจะเจริญขึ้นได้นั้น ก็ต้องอาศัย การฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม พิจารณาไตร่ตรองตามพระธรรมที่ได้ยินได้ฟัง ไม่คิดต่อเติมเอง ค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปตามลำดับ อดทนที่จะฟังที่จะศึกษาต่อไปด้วยความไม่ท้อถอย ถ้าในชีวิตประจำวันไม่มีการฟังพระธรรม ไม่สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกเลย ก็จะเป็นโอกาสให้อกุศลธรรมทั้งหลาย มีความติดข้อง ความไม่รู้ เป็นต้น เพิ่มมากยิ่งขึ้น จนยากที่จะขัดเกลาให้เบาบางลงได้ ดังนั้น หนทางแห่งการ อบรมเจริญปัญญาเท่านั้น ที่เป็นไปเพื่อขัดเกลาลกิเลสทั้งหลายอย่างแท้จริง และเป็นหนทางที่จะต้อง อาศัยกาลเวลายาวนานในการค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปทีละเล็กทีละน้อย ซึ่งจะขาดการ ฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมเป็นปกติในชีวิตประจำวันไม่ได้เลย

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗